

3.9 Novos medicinalfabrik

Produktionens København: Funktionalistisk arkitektur som rammen for medicinalfabrikkens vækst.

Beskrivelse af kulturmiljøet

Kulturmiljøet omfatter fabriksbygninger opført til Novo. Fabrikken er som helhed et sammenhængende værdifuldt kulturmiljø på tværs af kommunegrænsen, hvoraf den største del ligger i Frederiksberg Kommune.

Begrundelse

Novo-fabrikken på grænsen mellem Frederiksberg og Nørrebro er et vidnesbyrd om den medicinske og biokemiske industris udvikling gennem 1900-tallet og Novos vækst i perioden. Bebyggelsen indeholder nogle af de tidligste og mest gennemførte eksempler på funktionalistisk industribyggeri. Anlæggets sammenhængende arkitektoniske udtryk bevirker, at området fremstår som et klart aflæseligt kulturmiljø. Novos medicinalfabrik er et af Slots- og Kulturstyrelsens 25 nationale industriminder.

Novos begyndelse

Novo Terapeutisk Laboratorium (senere Novo Nordisk, Novozymes) blev grundlagt i 1925 og flyttede i 1932 sin insulinproduktion til en tidligere mejeribygning ved Nordre Fasanvej på Frederiksberg. Virksomhedens banebrydende produktion af insulin resulterede i stor vækst, og allerede i 1934 blev fabrikken udvidet med en tilbygning tegnet af Arne Jacobsen i et moderne funktionalistisk formsprog.

Det funktionalistiske fabriksanlæg

Tidens funktionalistiske ideal var, at bygninger skulle udformes efter deres anvendelse uden unødige dekoration. Derfor blev Novos moderne, forskningsbaserede fabriksanlæg med høje krav til effektivitet og hygiejne udformet i et enkelt, geometrisk formsprog med hvide bygningsflader og gennemgående lodrette og vandrette linjer. Moderne produktionsmetoder indenfor formstøbt beton blev anvendt til bygningernes karakteristiske buede detaljer, der blev formgivet således for at undgå indadgående hjørner, der er svære at rengøre. Anlægget adskilte sig dermed markant fra tidligere industriarkitektur typisk opført i dekoreret murværk.

Gærings- og rensningsfabrikken

Jacobsen blev gennemgående arkitekt på virksomhedens udvidelser, herunder gærings- og rensningsfabrikken opført i 1967-69 nord for Hillerødgade, der med sin strømlinede arkitektur danner en helhed med oprindelige fabriksbygninger og i sig selv er tidstypisk som industribyggeri fra 1960'erne. Fabrikken har et mere enkelt industrielt præg med rektangulære bygninger beklædt med kvadratiske, hvide fliser, et vandret vinduesbånd langs stueplan og regelmæssigt placerede runde udluftningsåbninger. Fabrikens skorstene med kegleformede toppe er pejlemærker i nærområdet. I dag fremstår anlægget velbevaret, og Novozymes, en udløber af Novo, benytter fortsat anlægget.

Bærende bevaringsværdier

- Det samlede bygningsanlæg som arkitektonisk helhed, herunder i Københavns Kommune fabriksbygningerne opført 1967-1969 i et enkelt, funktionalistisk formsprog med kvadratiske hvide klinker, vandrette vinduesbånd og runde udluftningsåbninger.
- Anlæggets skorstene som pejlemærker i nærområdet.

Sårbarhed

Bebyggelsen er sårbart overfor nedrivning, om- og tilbygninger samt facadeændringer, f.eks. som følge af anvendelsesændringer, der ikke er tilpasset det oprindelige arkitektoniske udtryk.

Nuværende sikring

- Kulturmiljøet er i kommuneplanen udlagt til Blandet erhverv (E1*-område) med særlig bemærkning om, at 'På ejendommen matr.nr. 178 Utterslev, København, kan det ved udvidelse og ombygning af eksisterende virksomhed tillades, at der i henhold til særlig miljøgodkendelse udøves virksomhed i til og med forureningsklasse 5 (væsentlig forurening)'.
 - En mindre del af bebyggelsen er ved servitut underlagt facadecensur.
 - Kompleksets delområder beliggende i Frederiksberg er udpeget som kulturmiljø i Frederiksberg Kommunes kommuneplan.

Udviklingsmuligheder

Kulturmiljøet er tæt bebygget, og der er begrænsede udviklingsmuligheder. Eventuel omdannelse af bygninger og ny bebyggelse af mindre omfang skal understøtte bebyggelsens helhedspræg og tilpasses det oprindelige arkitektoniske udtryk.

Lignende eksempler

Kulturmiljøerne 3.3 Kødbyerne og 3.12 Lauritz Knudsens elektronikfabrik.

